Paula Lähesmaa

METSÄSTÄ YHTEISMETSÄKSI
Case: Partasen yhteismetsä

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Lokakuu 2014

MAMK
University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

MAMK University of Applied Sciences	**Opinnäytetyön päivämäärä** 31.10.2014
Tekijä(t) Paula Lähesmaa	**Koulutusohjelma ja suuntautuminen** Liiketalouden koulutusohjelma
Nimeke Metsästä yhteismetsäksi. Case: Partasen yhteismetsä	

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää case yhteismetsän perustamisprosessia. Tutkimuksen kohteena on sukulaisteni yhteismetsä, joka on merkitty Suomen Metsäkeskuksen ylläpitämään yhteismetsärekisteriin tammikuussa 2014. Osakkaita yhteismetsässä on kuusi, jotka ovat siis sukulaissuhteessa toisiinsa. Yhteismetsä ei ollut aiemmin heille omistusmuotona tuttu.

Yhteismetsä on kiinteistöjen yhteinen alue, jota hallinnoivat osakaskiinteistöjen omistajat. Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyössä on; mikä on yhteismetsä ja millainen on yhteismetsän perustamisprosessi. Avustavia tutkimuskysymyksiä on; miten päätöksenteko tapahtuu yhteismetsässä ja mitä metsä merkitsee osakkaille. Tutkimusmenetelminä on käytetty tapaustutkimusta ja tutkimushaastattelua. Tapaustutkimukselle on ominaista, että käytetään teoriapohjana jo olemassa olevia tietolähteitä, joiden avulla tutkitaan tiettyä kohdetta tai ilmiötä.

Teoriaosuudessa selvitetään yhteismetsän omistusmuotoa ja sen yleisyyttä Suomessa. Yhteismetsän perustamisprosessi ja toiminnan jatkuminen on avattu olemassa olevaan tietoon pohjautuen. Teorian pohjalta on tehty tutkimushaastattelut ja tapaustutkimuksen kohdetta on selvitetty näiden haastattelujen mukaan.

Tutkimuksen mukaan perustamisprosessi oli pitkä, mutta tarpeellinen. Sukuvarallisuuden jatkuvuus on turvattu ja kestävä metsätalouden kehitys on jatkuvaa. Metsä on osakkaille virkistyksen lähde, joka nähdään perintönä tuleville polville. Verohyöty on yhteismetsässä merkittävä yksityisomistajuuteen nähden.

Asiasanat (avainsanat)
Metsä, yhteismetsä, verotus, toiminta, laadullinen tutkimus, kestävä metsätalous

Sivumäärä	**Kieli**	**URN**
33 s. + liitteet 1 s.	Suomi	

Huomautus (huomautukset liitteistä)

Ohjaavan opettajan nimi Kirsti Kurki	**Opinnäytetyön toimeksiantaja** Partasen yhteismetsä

DESCRIPTION

MAMK University of Applied Sciences	**Date of the bachelor's thesis** 31.10.2014
Author(s) Paula Lähesmaa	**Degree programme and option** Degree Programme in Business Management Bachelor of Business Administration

Name of the bachelor's thesis

From Forest to common forest. Case: Common forest of Partanen

Abstract

The purpose of this thesis is to clarify the foundation process of a common forest. The subject of my thesis research is my relative's common forest which was registered in Common forest register in January 2014. The register is held by the Finnish Forest Centre. There are six joint owners in common forest and they all are in relationship with each others. Common forest as ownership form was not known for them before.

Common forest is a joint area of properties which is administered by joint owners of the properties. The research questions of this thesis are; What is a common forest and What is foundation process of it. Additional research questions are; How are the decisions made in a common forest and What does the forest mean for joint owners. The used research methods are a case research and an investigatory interview. Characteristic for a case research is that the base of the theory are already existing information resources and using these resources you study a particular subject or phenomenon.

In the theory part I clarify the ownership of a common forest and the frequency of common forests in Finland. The foundation process and the function of a common forest are presented on the basis of existing information. Based on the theory I have made an investigatory interview for the joint owners and the subject of this case research is has been studied according to the interviews.

According to this research the foundation process was long but necessary. The stability of family assets is secured and sustainable forest industry development is continuous. The forest is a place where joint owners can refresh themselves and they see it as a legacy for the coming generations. Tax advantage is remarkable in a common forest compared to private ownership.

Subject headings, (keywords)

Forest, common forest, taxation, function, qualitative research, sustainable forest industry

Pages	Language	URN
33 p. + app. 1 p.	Finnish	

Remarks, notes on appendices

Tutor Kirsti Kurki	**Bachelor's thesis assigned by** Common forest of Partanen

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO 1
1.1 Aiheen valinta 1
1.2 Tutkimustavoitteet 2
1.3 Aikaisemmat tutkimukset 2
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS 4
2.1 Tutkimusmenetelmän valinta 4
2.2 Tapaustutkimus 5
2.3 Aineiston kerääminen 6
2.4 Haastattelujen analysointi 7
2.5 Tutkimuksen luotettavuus 8
3 YHTEISMETSÄ 9
3.1 Mikä on yhteismetsä? 9
3.2 Metsän merkitys 11
3.3 Kestävä kehitys metsätaloudessa 12
3.4 Yhteismetsän perustaminen 13
3.5 Toiminta yhteismetsässä 16
4 CASE PARTASEN YHTEISMETSÄ 19
4.1 Mikä on Partasen yhteismetsä? 19
4.2 Partasen Yhteismetsän perustaminen 22
4.3 Osakaskunnan kokous case yhteismetsässä 23
4.4 Toiminta Partasen Yhteismetsässä 24
5 PÄÄTELMÄT 25
5.1 Tavoitteiden toteutuminen 25
5.2 Laadullisen menetelmän toimivuus opinnäytetyössä 27
LÄHTEET 30
LIITE/LIITTEET
1 Haastattelun apukysymykset

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta

Ajatus opinnäytetyöni aiheeksi syntyi sukulaisteni päätettyään perustaa Partasen yhteismetsän vuonna 2012. Yhteismetsän osakkaat ovat lähisukulaisiani ja tulen suurella todennäköisyydellä olemaan itsekin tuon yhteismetsän osakas jonakin päivänä. Omistusmuotona yhteismetsä on kiehtova, ja mahdollistaa sen, että metsätilat eivät pirstaloidu elämän kiertokulun myötä. Opinnäytetyöni avulla selvitän itselleni mahdollisuuteni tulevana metsänomistajana niin yhteismetsän kuin muunkin metsänomistuksen puitteissa.

Metsä nähdään usein sukuvarallisuutena ja keskimäärin se on yhdellä omistajalla 30 vuotta. Useimmiten metsänomistajaksi tullaan sukulaiskaupan, lahjan tai perinnön kautta, mutta noin 15 % metsänomistajista on ostanut myös metsätiloja markkinoiden kautta. (Särkkä & Harmoinen 2013, 15.) Keski-iältään suomalaiset metsänomistajat ovat 60-vuotiaita ja noin 35 % metsänomistajista asuu metsätilan sijaintikunnan ulkopuolella. (Lappalainen 2014.) Suomen maapinta-alasta metsätalousmaata on noin 26,2 miljoonaa hehtaaria, josta lähes 91 % on puutuotannon käytettävissä. Yksityishenkilöillä on erilaisia mahdollisuuksia omistaa metsää, tällaisia omistusmuotoja ovat; yksin, puolisonsa kanssa, sekä kuolinpesän tai yhtymän osakkaana. Yhtymässä metsäkiinteistön osakkailla on yhteisomistussuhde. (Kiviniemi 2011, 9.) Metsämaan omistus jakautui vuonna 2011 yksityishenkilöiden (62 %), julkisen sektorin (26 %), osakeyhtiöiden (9 %), yhteismetsien (2 %) sekä muiden omistusmuotojen (1 %) kesken. Yksityishenkilöistä yksin tai puolison kanssa metsämaata omistettiin 45 %, verotusyhtymät omistivat noin 10 % ja kuolinpesät noin 6 %. (Metsäntutkimuslaitos 2013a, 36.)

Aviopuolisoilla voi olla omistuksessa yhteisiä metsäkiinteistöjä, mutta he voivat omistaa metsää myös yksin. Yksin omistamissaan kiinteistöissä kumpikin puoliso käyttää määräysvaltaa omissa nimissään metsän hoitoon ja hakkuisiin liittyvissä asioissa. Vaikka avioliiton myötä puolisolla on avio-oikeus metsään, on päätäntävalta sillä jonka nimi on lainhuutotodistuksessa. Yhteisomistuksessa oleviin metsäkiinteistöihin on aviopuolisoilla kummallakin päätäntävalta ja metsässä tapahtuviin toimenpiteisiin tarvitaan molempien suostumus. (Kiviniemi 2011, 9.) Jakamattomassa kuolinpesässä osakkaiden tulee olla yksimielisiä metsäkiinteistöön liittyvissä päätöksissä eli äänes-

tämällä tehdyt enemmistöpäätökset eivät ole tällöin mahdollisia. Kuolinpesän osakkaat voivat valtuuttaa jonkun osakkaista tekemään päätöksiä tai he voivat valtuuttaa ulkopuolisen asiamiehen. Asiamies on aina tilivelvollinen toimenpiteistään osakkaille. Vain selvitetty kuolinpesä voidaan jakaa. Jako tapahtuu osakkaiden keskenään sopimalla tavalla tai oikeuden määräämän pesänjakajan tahtomalla tavalla. (Kiviniemi 2004, 59.) Yhteisomistussuhteessa kaksi tai useampi henkilö omistaa yhdessä kiinteistön tai omaisuutta. Tällaisesta yhteisomistussuhteesta käytetään useimmiten nimitystä metsäyhtymä tai verotusyhtymä. Metsäyhtymä eroaa verotuksellisesti kuolinpesästä, mutta myös yhtymässä täytyy päätöksenteon olla yksimielistä. Metsäyhtymä voidaan jakaa samalla tavalla kuin kuolinpesäkin. (Kiviniemi 2011, 12.)

1.2 Tutkimustavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella yhteismetsien perustamista, hoitamista ja jatkamista laadullisena tutkimuksena. Tavoitteena on paneutua entisten yksityismetsänomistajien, nykyisten yhteismetsän osakkaiden ajatuksiin yhteismetsästä omistusvaihtoehtona ja sen perustamisen vaiheisiin. Tutkimukseni kohteena on vuosina 2013–2014 perustettu Partasen yhteismetsä. Työn tarkoituksena on myös selvittää metsän merkitystä yhteismetsän osakkaille, jonka avulla myös voi selvittää sitä, miksi metsänomistajien kannattaisi ryhtyä yhteismetsän osakkaiksi tai miksi ei. Tarkastelussa on siis myös yhteismetsän hyödyt ja haitat osakkaille. Työssäni käyn läpi myös yhteismetsien tilannetta Suomessa tällä hetkellä.

Henkilökohtaisesti metsä on ollut itselle aina läheinen asia, sillä onhan se ensimmäinen asia mikä näkyy kotimme ikkunasta. Tällä hetkellä en itse ole metsän omistaja, mutta jossain vaiheessa elämänkiertokulun myötä tulen olemaan niin yksityismetsänomistaja kuin yhteismetsän osakas. Opinnäytetyön avulla selvitän itselleni ja tuleville jälkipolville millainen omistusmuoto yhteismetsä on ja kuinka sitä hallinnoidaan.

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

Täysin samanlaista tutkimusta ei ole tähän mennessä tehty kuin omani on, mutta yhteismetsiä käsitteleviä tutkimuksia oli kuitenkin yllättävän monia. Suurimmaksi osaksi tutkimukset olivat opinnäytetöitä ja näissä tutkimuksissa yhteismetsiä on tarkasteltu erilaisista näkökulmista.

Helena Lindströmin opinnäytetyö ”Metsätilan sukupolvenvaihdos ja yhteisomistus – Case Lipun metsätila” (2011) käsittelee metsätilan sukupolvenvaihdosta ja yhteisomistusta. Tutkimuksen tavoitteena on ollut esittää case-metsätilalle eri vaihtoehtoja sukupolvenvaihdosprosessiksi käyttäen verotuksellista näkökulmaa. Yhtenä omistusmuotona on tutkimuksessa esitelty yhteismetsä. Tutkimus tehtiin kvalitatiivisena tapaustutkimuksena, joka vastaa tutkimustavaltaan omaa opinnäytetyötäni. Aineiston keräystavat ovat olleet Lindströmin tutkimuksessa myös samanlaiset; haastattelu, kirjallisuus, Internet ja tilastot. Tutkimus on antanut case-metsätilan molemmille osapuolille, nykyisille ja tuleville omistajille, arvokasta tietoa sukupolvenvaihdoksen mahdollisuuksista ja velvollisuuksista. (Lindström 2011.)

Yhteismetsän perustamishalukkuudesta on tehty muutama opinnäytetyö, jotka ovat metsätalouden koulutusohjelman ylempiä tai alempia korkeakoulututkintoja Tampereen ja Mikkelin Ammattikorkeakouluissa. Näistä opinnäytetöistä Juha Vänninmajan tutkimus ”Metsänomistajien kiinnostus yhteismetsän perustamista kohtaan Pohjois-Pirkan metsänhoitoyhdistyksen Teiskon alueella” (2012) herätti oman mielenkiintoni, sillä siinä on tutkimusmenetelmänä käytetty metsänomistajille kohdennettua kvantitatiivista postikyselyä, jossa oli kysytty metsänomistajien halukkuutta olla mukana mahdollisesti perustettavassa yhteismetsässä. Alueella ei tutkimuksen tekovaiheessa ollut vielä yhtään yhteismetsää. Tutkimuksessa on selvitetty myös yhteismetsän perustamisprosessia sekä yhteismetsälakia. Teorialtaan Vänninmajan tutkimus on lähellä omaani. Tutkimustuloksien perusteella kyseisen alueen metsänomistajat eivät olleet kiinnostuneita yhteismetsän perustamisesta tai olivat siitä hieman kiinnostuneita. (Vänninmaja 2012.)

Myös Pirjo Havian tutkimus ”Yhteismetsien laajentuminen – Uusia osakkaita, lisää metsää” (2011) oli mielenkiintoinen oman opinnäytetyöni kannalta. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella yhteismetsien laajenemishalukkuutta ja julkaista näistä laajenemishalukkaista yhteismetsistä luettelo, joka helpottaisi metsänomistajia ja yhteismetsiä laajenemaan. Havia on tehnyt tutkimuksen niin kvalitatiivisena kuin kvantitatiivisena. Yhtenä tutkimusmenetelmänä Havia on käyttänyt haastattelua, jossa hän on haastatellut yhteismetsien avainhenkilöitä. Tutkimustulosten mukaan yhteismetsät ovat laajenemishalukkaita ja ennusteen mukaan yhteismetsiä olisi vuonna 2022 jo 700 kappaletta. (Havia 2011.)

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa tehdä tutkimusta ja oman tutkimuksen polku muodostuu monien valintojen perusteella. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kuva 1 kuvastaa tutkimusprosessia ja sen eri vaiheita. Kuvan ja tutkimuksen lähtökohtana on tutkimusongelma, jonka jälkeen tutustutaan aiheeseen ja kerätään sopivaa aineistoa, jota myös analysoidaan eri metodein. Sopiva aineisto muodostuu tutkimusongelman ja menetelmän pohjalta. Aineistona on yleensä aiheeseen sopivaa kirjallisuutta ja esimerkiksi haastattelu tai kysely, jota analysoidaan tutkimuksen pohjalta. Lopuksi tutkimuksesta saadaan tulokset ja johtopäätökset. Raportointi kuuluu oleellisena osana koko tutkimusprosessiin ja sitä tehdään koko prosessin ajan, mutta tulosten ja johtopäätösten jälkeen on oleellista enää tehdä pieniä muokkauksia raporttiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 14 - 15.)

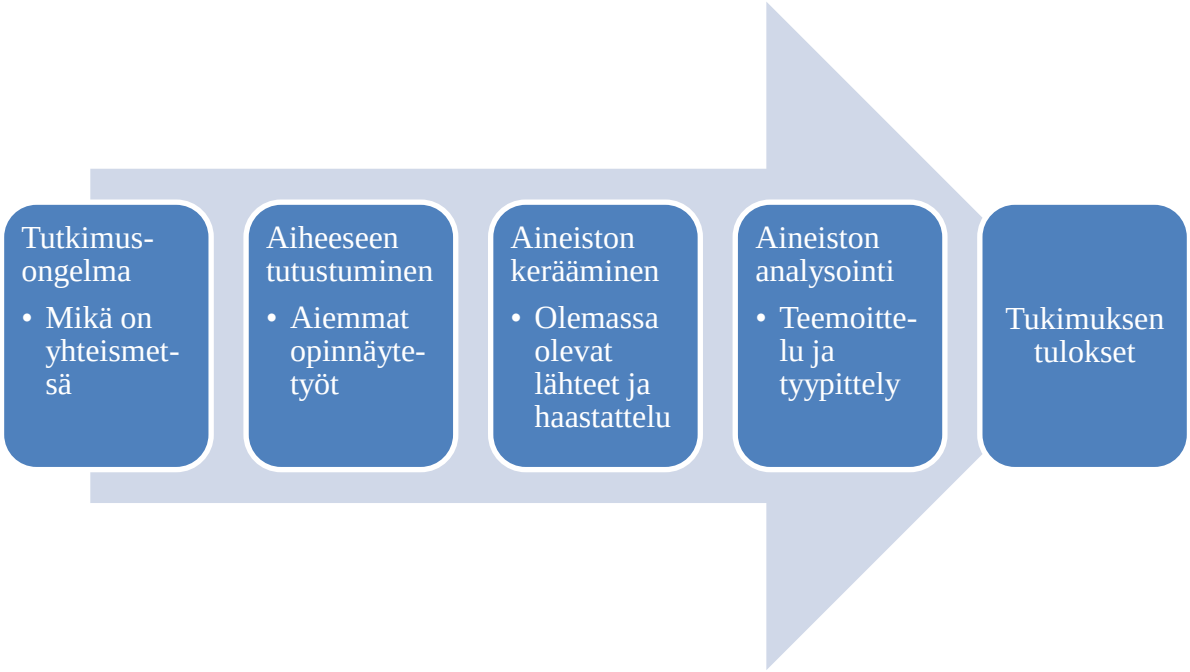

KUVA 1. Tutkimusprosessi vaiheittain (mukaillen Hirsjärvi & Hurme 2000, 14.)

Pertti Alasuutarin mukaan (2011, 32) kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta ei tulisi tarkastella toistensa vastakohtina vaan jatkumona, jotka täydentävät toisiaan.

Hänen mukaansa näitä kahta tutkimusmenetelmää voi ja tulisi soveltaa samaan tutkimukseen ja sen analysointiin.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineistoa tutkitaan kokonaisuutena vaikkakin se muodostuisi esimerkiksi useista yksilöhaastatteluista. Kyseisessä menetelmässä tilastollinen analyysi tuloksista ja esimerkiksi suuri joukko haastateltavia ei ole tarpeen, eikä se ole myöskään mahdollista. (Alasuutari 2011, 38 - 39.) Laadullinen tutkimus voidaan jakaa tyypiltään teoreettiseen ja empiiriseen. Teoreettisessa tutkimuksessa painottuu lähdeaineiston uskottavuus. On tärkeää osoittaa lähdeaineistossa se, kuka on sanonut, mitä on sanonut ja milloin on sanonut. Empiirisessä tutkimuksessa on häivytetty tiedonantajien henkilöllisyys, jolloin heitä ei voida tunnistaa tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 21 - 22.) Aineistoa luokitellaan, analysoidaan ja tulkitaan samanaikaisesti, sillä ne ovat kolme toisiinsa liittyvää osa-aluetta. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että aineisto ja tutkimusongelma käyvät vuoropuhelua läpi tutkimuksen. (Ruusuvuori ym. 2010, 11 - 13.)

2.2 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus tunnetaan myös nimellä case-tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää yksittäisen rajatun tapahtuman kulkua miten- ja miksi-kysymysten avulla. Tutkimuksessa kohteeksi voidaan valita yksittäinen tapaus, tilanne, tapahtuma tai joukko erilaisia tapauksia, joita pyritään tutkimaan, kuvaamaan ja selvittämään mahdollisimman tarkasti. Tapaustutkimusta voidaan käyttää niin kvalitatiivisen kuin kvantitatiivisenkin tutkimuksen tekemiseen. Tapaustutkimus valitaan usein menetelmäksi, kun halutaan ymmärtää tiettyä tapausta, pitämättä sitä kuitenkaan yleistettävänä tietona. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Ominaista tapaustutkimukselle on, että aineisto on monipuolisesti ja monella eri tavalla hankittua. Sitä käytetään ajankohtaisten asioiden tutkimiseen, jonka aineisto voidaan kerätä esimerkiksi haastattelemalla. Tapaustutkimuksen tehtävänä on selvittää tutkittavaa tapahtumaa ja tutkimuksen raportointi on tutkijan oma tulkinta tapahtumasta, joka perustuu esimerkiksi arkistomateriaalin analyysiin ja henkilökohtaisiin tiedonantoihin. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007.)

Edellä mainittujen asioiden perusteella toteutan tutkimukseni kvalitatiivisena tapaustutkimuksena, jossa käytän aineistona jo olemassa olevaa tietoa ja haastattelua. Tapaustutkimuksen kohteena on Partasen yhteismetsän perustamisprosessi ja se miten perustaminen on tapahtunut ja ennen kaikkea miksi se on tapahtunut. Tapaustutkimuksen aineistoa täydennetään henkilökohtaisilla tiedonannoilla eli haastatteluilla (LIITE 1).

2.3 Aineiston kerääminen

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 58) mukaan tapaustutkimukselle on ominaista, että aineistoa kerätään pitkänkin ajan kuluessa. Heidän mukaansa kvalitatiivisia menetelmiä aineiston keräämiseksi ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi, päiväkirjat, elämänkerralliset kirjoitelmat ja teemahaastattelut. Tuomen ja Sarajärven (2009, 71) mukaan taas yleisimpiä menetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin aineistoihin perustuva tieto. Näitä samoja menetelmiä voidaan käyttää myös kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston hankintaan.

Kvalitatiivinen aineisto on monipuolista ja ilmaisullisesti rikasta. Haastattelutilanteessa tutkijan tulee laittaa muistiin tarkasti vastaukset sekä se, miten asiaa on kysytty. Tutkijan käytössä oleva tallennustekniikka määrittää tutkimuksen raportoinnin tarkkuuden. Tämän mahdollistaa esimerkiksi nauhurin käyttö haastattelutilanteessa. (Alasuutari 2011, 84 - 85.)

Haastattelu on yksinkertainen menetelmä, jossa ollaan läheisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Haastattelun tarkoituksena on saada selville syventävää tietoa haastateltavan motiiveista ja on siten aina tutkijan päämäärähakuista toimintaa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34 - 35.) Haastattelu on hyvin joustava tapa saada tietoa sillä tutkija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä. Järjestys voi myös muuttua haastattelun edetessä. Edellä mainitun lisäksi Tuomi ja Sarajärvi (2009,73) kehottavat tutkijaa antamaan tutkittavalle tiedoksi etukäteen haastattelun kysymykset tutustuttavaksi, jotta tutkittava tietää mitä asiaa haastattelu koskee. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 35) näkevät haastattelun haittoina muun muassa sen kalleuden, haastattelumateriaalin analysoinnin haastavuuden ja tutkijan kouluttamattomuuden. Heidän mukaansa haastattelijan tulisi olla kouluttautunut tämän rooleihin ja tehtäviin, joka loisi myös valmiudet analysoida materiaalia sujuvasti, sillä analyyseille ei ole olemassa valmiita malleja.

Haastateltavien henkilöiden määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä milloin tutkijan tarvitsema tieto on saavutettu. On tärkeää, että haastateltaville esitetään samat kysymykset samalla tavalla. Tavallisin haastattelun muoto on yksilöhaastattelu. Ennen haastattelua tutkijan tulee päättää millaisia päätelmiä lopullinen raportti pitää sisällään tutkittavasta aiheesta. Tutkijan tulee päättää mihin teemoihin hän haastattelutilanteessa haluaa paneutua. Haastattelusta on myös hyvä valmistella alustava runko teemoittain. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58 - 67.)

2.4 Haastattelujen analysointi

Laadullinen tutkimus analysoidaan usein sisällönanalyysina, jolloin kohteena on kirjoitettujen, kuultujen ja nähtyjen asioiden analysointi. Tutkijan tulee valita joku tarkasti rajattu kohde tai ilmiö, josta kertoo aivan kaiken lähteiden puitteissa. Kohteen rajauksena käytetään tutkimusongelmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 - 92.)

Kun aineisto on tallennettu video- tai ääninauhoituksin on tällöin luonteva lähestymistapa aineiston analysointiin litterointi. Mikäli aineistoa on kertynyt paljon, ei sitä ole tarvetta litteroida kokonaan vaan käyttää siitä vain tutkimusongelmaan olennaisesti liittyvät osat. Tällaiset valinnat on tutkijan hyvä selvittää myös tutkimusraportissaan perustellusti. (Ruusuvuori ym. 2010, 13 - 14.) Tutkimukseni tavoitteena on selvittää yhteismetsän perustamisprosessin kulkua ja syitä tämän perustamiselle. Tällöin kun tutkimuksen aiheena on rajattu tapahtuma, on Ruusuvuoren mukaan vähemmän tarkka litterointi hyväksyttävää. On kuitenkin tärkeää kirjata haastattelijan ja haastateltavan puheenvuorot, jotta tiedetään mihin kysymykseen on vastattu ja miten siihen on vastattu. Tällöin voidaan myös ottaa kantaa siihen, oliko kysymyksen asettelu oikeanlainen. (Ruusuvuori ym. 2010, 425 - 427.) Aineiston litteroinnin tehtävänä on jäsentää tekstiä ja toimia tekstin kuvailun apuvälineenä. Litteroinnin avulla voi myös testata aineiston jäsentelyä.

Aineiston asettelu teemoittain on tutkimukseni kannalta tärkeää, sillä tällöin jäsentely on selkeää ja teksti helposti luettavaa. Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja ryhmitellään aihepiirien mukaan. Tämän perusteella on helppo myös vertailla erilaisten teemojen esiintymistä aineistossa. Tulen käyttämään myös analysoinnissa tyypittelyä, jolloin muodostetaan yhteisistä näkemyksistä yleistyksiä ja esimerkkejä. (Tuomi & Sarajärvi

2009, 92 - 93.) Voimakasta tyypittelyä tulee kuitenkin välttää, sillä tällöin voi olla hankalaa muodostaa yleistyksiä, jolla saadaan eroavaisuudet liitettyä toisiinsa. Siksi on pyrittävä analysoimaan havainnot mahdollisimman suppeaksi joukoksi. (Alasuutari 2011, 43.)

2.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullinen tutkimus (kvalitatiivinen tutkimus) eroaa luotettavuudeltaan määrällisestä tutkimuksesta (kvantitatiivinen tutkimus). Käsitteet reliabiliteetti, joka tarkoittaa tutkimusmenetelmän ja käytettyjen mittareiden kykyä saavuttaa tuloksia, ja validiteetti, joka tarkoittaa tutkimuksen kykyä selvittää tutkittavaa asiaa, kuvaavat paremmin kvantitatiivista tutkimusta kuin kvalitatiivista tutkimusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää paneutua luotettaviin lähteisiin ja tehdä niistä puolueettomia havaintoja. Havaintoihin ei saa vaikuttaa esimerkiksi tutkijan sukupuoli, ikä, poliittinen asema, kansalaisuus ja niin edelleen, eikä myöskään tutkijan omat mielipiteet. Tutkimusta arvioidaan aina kokonaisuutena, jolloin tutkimuksen johdonmukaisuus painottuu. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus perustuu esimerkiksi aineiston keruu menetelmiin esimerkiksi kuinka haastattelu on toteutunut ja millä perusteella haastateltavat on valittu ja kuinka heihin on otettu yhteyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134 - 141).

Triangulaatiolla voidaan tarkentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Yksinkertaisella triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten metodien, tutkijoiden, tietolähteiden ja teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Triangulaatiossa tutkijan täytyy ylittää henkilökohtaiset mielipiteensä ja toimia täysin puolueettomasti. Tuomi ja Sarajärvi kertovat kirjassaan myös Denzin (1978) tavasta käyttää triangulaatiota, jossa erotetaan tutkimuksen neljä päätyyppiä. Seuraavalla sivulla oleva kuva kaksi on tehty heidän tekstinsä perusteella.

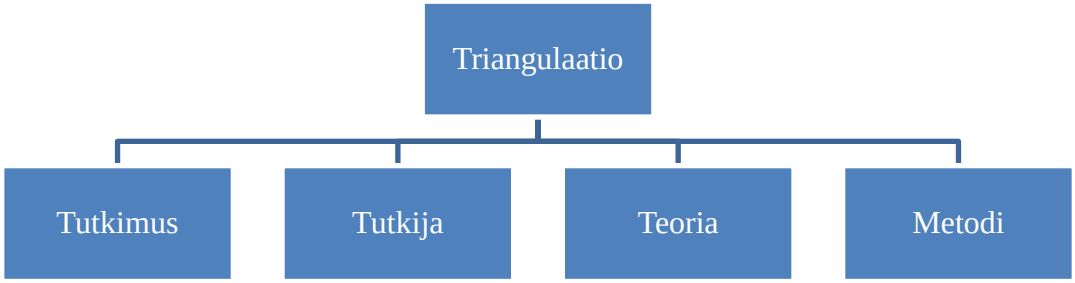

KUVA 2. Triangulaation eri muodot (Tuomi & Sarajärvi 2009, 143 - 145.)

Tutkimustriangulaatiossa käytetään tiedon kohteena monia eri henkilöitä esimerkiksi asiantuntijoita, osakkaita ja yksityisiä metsänomistajia. Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan, että tutkimusta olisi tekemässä useampi henkilö, jolloin havaintojen tekeminen on laajempaa ja yksityiskohtaisempaa. Teoriatriangulaatiossa tutkimuksen tulisi sisältää monia teoreettisia näkökulmia, jolloin myös tutkimuksen näkökulma on laajempi. Metoditringulaatiolla tarkoitetaan erilaisten metodien yhdistämistä tutkimusaineistoa kerätessä; esimerkiksi haastattelu avoimin kysymyksin ja havainnointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 143 - 145.)

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) arvioivat triangulaation olevan aikaa ja resursseja vievä tapa tehdä tutkimusta, mutta se antaa mahdollisuuden laajentaa ja syventää tutkimuskohteesta saatavaa tietoa. Kuitenkin heidän mielestään tringulaatiota voidaan käyttää tutkimuksissa, joissa kerätään tietoa ihmisten toiminnasta ja sen vaikuttimista. Useamman menetelmän käyttö voi paljastaa ristiriitaisuuksia, jotka voivat muutoin jäädä huomioimatta ja lisäävät tällöin tutkimuksen luotettavuutta.

3 YHTEISMETSÄ

3.1 Mikä on yhteismetsä?

Yhteismetsiä oli Suomessa tammikuussa 2014 päivitetyn Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ylläpitämän rekisterin mukaan 275 kappaletta. Rekisterin mukaan yhteismetsiä on joka puolella Suomea ja niiden yhteispinta-ala on tällä hetkellä noin 576

000 hehtaaria. Kooltaan yhteismetsät vaihtelevat noin kolmesta hehtaarista noin 78 000 hehtaariin saakka. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a.) Yhteismetsiä on perustettu jo 1800- ja 1900-luvuilla, jolloin metsämaita on yhdistetty yhteisiksi alueiksi viranomaislähtöisesti. Tällaisia yhdistelyjä on tapahtunut muun muassa uusjakojen, asutustoiminnan ja tilusjärjestelyiden yhteydessä. Ensimmäinen yhteismetsä perustettiin Suomessa 1887. Yleisin jaottelumenetelmä yhteismetsille on asutusyhteismetsä, isojakoyhteismetsä, porotilallisten yhteismetsät, suvun yhteismetsät, sijoittajien yhteismetsät ja tilusjärjestely-yhteismetsät. (Havia 2012, 8.)

Yhteismetsien määrä on lähes kaksinkertaistunut vuoden 2003 Yhteismetsälain muutoksen myötä. Uudet yhteismetsät ovat pienempiä perinteisiin verrattuna, sillä niiden pinta-alat jäävät satoihin hehtaareihin. Tällöin kyseessä on esimerkiksi sukulaisten yhteismetsä, jolloin metsätilat halutaan säilyttää yhtenäisinä. (Palokallio 2012, 9.) Metsäpolitiikka ja metsäala ovat olleet kovassa myllerryksessä viime vuosina ja vuonna 2015 muutoksien pitäisi tulla päätöksiinsä. Metsälaki uudistui ja astui voimaan tammikuussa 2014. Suurin muutos metsälaissa on, että metsänomistajien lakisääteinen metsänhoitomaksu poistuu. Metsänomistajien oli kuitenkin maksettava vielä vuonna 2013 määritellyt maksut. Myös jatkuva kasvatus on metsänomistajien vapaasti harjoitettavissa ja omistaja voi tehdä metsässään hakkuita parhaaksi näkemällään tavalla. Vuonna 2015 metsänhoitoyhdistyslaki tulee voimaan, jolloin yhdistykset alkavat kerätä jäsenmaksua. (Niemi 2014, 8.) Jäsenmaksu tulee lakisääteisen metsänhoitomaksun tilalle, jolla on aiemmin rahoitettu metsänhoitoyhdistysten toimintaa. Yhdistysten toimintaa rahoitetaan jatkossa myös liiketoiminnan tuotoilla. Jäsenmaksu ja jäsenyys perustuvat vapaaehtoisuuteen ja jo voimassa olevat jäsenyydet jatkuvat katkeamatta lain voimaantulon myötä 1.1.2015. Metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi pääsevät vain metsänomistajat ja jäsenenä voi olla useammassakin yhdistyksessä. (Maa- ja metsätalousministeriö 2014.)

Yhteismetsä on kestävän metsätalouden kehittämiseksi muodostettu kiinteistöjen yhteinen alue, jota hallinnoivat osakaskiinteistöjen omistajat. Omistajat muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. (Yhteismetsälaki 109/2003a.) Kiinteistöllä tarkoitetaan maa- tai vesialuetta, joka on merkitty kiinteistönä kiinteistörekisteriin. Uusia kiinteistöjä muodostetaan ja olemassa olevia kiinteistöjä voidaan muuttaa maanmittaustoimituksessa, jonka hoitaa Maanmittauslaitos. (Maanmittauslaitos 2013a.) Yhteismetsälaki on luotu säätämään yhteismetsän maa- ja vesi-alueiden käytöstä ja hallinnosta. Lain

mukaan osakaskiinteistöjen omistajat muodostavat osakaskunnan, jotka valitsevat hoitokunnan ja/tai toimitsijan. Osakkaista tulee pitää yllä osakasluetteloa, josta käy ilmi heidän omistamansa kiinteistöt ja yhteismetsäosuudet. Yhteismetsän osakkaat ovat osakaskuntana vastuussa yhteismetsää koskevista asioista, tällöin osakkaat eivät ole itse henkilökohtaisesti vastuussa. (Yhteismetsälaki 109/2013b.) On hyvä huomioida, että yhteismetsän alue ei ole kiinteistö vaan kiinteistöjen eli niin kutsuttujen haamutilojen yhteinen alue. (Yhteismetsien kiinteistöoikeus 2014.)

Yhteismetsien yhteistyökumppaneiksi voidaan kutsua Suomen Metsäkeskusta ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiota. Suomen Metsäkeskus on valtakunnallinen metsätalouden kehittämis- ja edistämisorganisaatio, jolla on kaksi erillistä yksikköä; Julkiset palvelut ja Metsäpalvelut. Julkiset palvelut – yksikkö tarjoaa asiakkailleen metsävaratietoa, metsäalan edistämis-, rahoitus ja tarkastus-, asiakkuus- ja hallintopalveluita. Metsäkeskuksella on julkisten palveluiden puolella 13 aluetta, joiden avulla nämä palvelut tuotetaan. Metsäpalvelut – yksikkö avustaa asiakkaitaan esimerkiksi metsäsuunnittelussa ja yksityisteiden rakentamisessa ja kunnostuksessa. Metsäpalvelut – yksiköllä on kuusi eri toimialuetta, joiden sisällä toimii lähialuetiimejä. (Suomen metsäkeskus 2013.) Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO on perustettu erityislain (Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta 18.12.1995/1474) myötä, ja sen toimintaa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Tapion tehtävänä on muun muassa edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, seurata metsätalouden kehitystä, tuottaa asiantuntija-, kehittämis- ja koulutuspalveluita ja tuottaa julkaisuja. Metsätalouden kehittämiskeskus tarjoaa asiakkailleen tietoa verkossa yhteismetsistä ja se pitää myös koulutuksia eri paikkakunnilla niihin liittyen. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013a.)

3.2 Metsän merkitys

Sana ”metsä” herättää ihmisessä monia aatoksia. Toisille se on elinkeino, toisille paikka harrastuksille. On tutkittu, että maalla kasvaneet tai siellä paljon lapsuudessaan oleilleet säilyttävät tuolloin omaksutun suhteen metsään läpi elämän. Metsä on monikäyttöinen paikka, jossa voi esimerkiksi sienestää, metsästää ja marjastaa. (Koskenniemi 2003, 36 - 40.) Maa- ja metsätalousministeriön julkaisun mukaan metsät peittävät 75 % maamme pinta-alasta ja koko maapallon metsistä Suomessa kasvaa noin 0,5 prosenttia. Metsät toimivat niin tuotteiden, energian, virkistyksen kuin hyvinvoinnin

lähteenä. Ne myös auttavat hillitsemään maailman ilmastonmuutosta. Saman julkaisun mukaan on arvioitu, että noin 60 % suomalaisista marjastaa, 40 % sienestää ja lähes 10 % kerää erilaisia yrttejä ja kukkia metsästä. Osa suomalaisista voi tehdä siis kaikkea näitä kolmea. Metsät nähdään osana suomalaista identiteettiä ja se on usein myös inspiraation lähde kulttuurille. (Maa- ja metsätalousministeriö 2011.)

Metsästys nähdään myös osana maan virkistys, ja hyötykäyttöä. Maanomistajalla on oikeus päättää, metsästetäänkö hänen maillaan vai ei. Metsästysoikeuden voi maanomistaja käyttää itse tai vuokrata/luovuttaa sen muille, esimerkiksi paikalliselle metsästysseuralle. (Kiviniemi 2011, 31.) Metsästäjien määrä Suomessa on Euroopan korkein väkilukuun suhteutettuna; noin 300000 metsästäjää. Lähes puolet suomalaisista myös kalastaa jossain muodossa. Luonnonvirkistyskäyttö kuuluu Suomessa jokamiehenoikeuksiin ja sen mahdollistavat muun muassa maamme 37 kansallispuistoa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2013.) Jokamiehenoikeus on määritelty Rikoslain 28. luvussa 14. pykälässä. Jokamiehenoikeuksien mukaan luonnontuotteiden kerääminen toisen maalta on sallittua. Luonnontuotteilla tarkoitetaan esimerkiksi marjoja, sieniä, kukkia ja maahan pudonneita risuja. (Rikoslaki 39/1889.)

3.3 Kestävä kehitys metsätaloudessa

Ympäristöministeriö on kiteyttänyt kestävän kehityksen näin: ”Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.” Tämän mukaan päätöksenteossa on siis otettava huomioon sekä ihminen, ympäristö että talous. Kestävään kehitykseen on olemassa monta lähestymistapaa. Erään lähestymistavan mukaan, joka on ollut käytössä 1990-luvun lopulta lähtien Suomessa, seuraaville sukupolville tulisi jättää yhtä paljon mahdollisuuksia kuin mitä meillä on ollut, ellei jopa enemmänkin. (Ympäristöministeriö 2013.) Yksityisiä metsänomistajia ei ole koskaan pakotettu lainvoimalla hakkaamaan metsiään ja myymään puita metsäteollisuuden hyväksi, sillä metsänomistajia on kunnioitettu Suomessa aina 1900-luvulta asti. (Koskenniemi 2003, 33.) Suomen metsäteollisuus saa lähes kaiken tarvitsemansa raakapuun yksityisomistajilta, esimerkiksi vuonna 2011 puun käyttö teollisuudessa oli 62,5 miljoonaa kuutiota, josta kotimaista puuta oli 53,5 miljoonaa kuutiota ja tästä 41 miljoonaa kuutiota tuli yksityisiltä metsänomistajilta. (Metsäteollisuus ry. 2013.)

Metsätalouden uudistaminen on Suomessa lakisääteistä, sillä on katsottu, että metsät ovat tärkeä osa suomalaista kansantaloutta. Päätehakkuiden jälkeen on metsänomistajan tehtävänä edistää uuden puusukupolven syntymistä hakatuille aloille, vaikkakin Suomen luonnossa hakkuualoille syntyy useimmiten metsää ilman ihmisen apua. Uudistamisen myötä varmistetaan suomalaisten metsäyhtiöiden menestyminen ja puunkysynnän ja tarjonnan kohtaaminen myös jatkossa. (Rantala 2011, 55.) Metsätalouden uudistamisvelvoitteesta on säädetty Metsälain (1996/1093) 2. luvun 8. pykälässä, jonka mukaan pääte- ja harvennushakkuu alueelle on 10–25 vuoden kuluessa saatu aikaan taimikko. Taimikon kasvatus täytyy aloittaa kolme vuoden aikana hakkuiden jälkeen. Lain mukaan taimikoksi katsotaan sellainen metsän alku, jossa puun keskipituus on 50cm ja taimet ovat jakautuneet tasaisesti alueelle eikä niiden kasvua uhkaa mikään muu kasvillisuus. Tämä on metsänomistajille asetettu vähimmäistavoite ja se on kaikille sama. (Metsälaki 1996.)

Monimuotoiset metsät, jotka ovat hoidettu jatkuvan kasvatuksen eli kestävän kehityksen periaatteella palvelevat metsän kaikkia käyttömuotoja. Tällaisia metsäaloja voidaan käyttää esimerkiksi sienestykseen, marjastukseen, metsästykseen, ulkoiluun, retkeilyyn jne. Tämän periaatteen mukaan kasvatetut metsät tuottavat omistajilleen puuta hyvin ja samalla myös metsän sosiaaliset ja kulttuuriset arvot pysyvät ennallaan. (Pukkala ym. 2011, 192.)

3.4 Yhteismetsän perustaminen

Kiinteistöjen omistajat allekirjoittavat yhdessä yhteismetsän perustamissopimuksen, jonka johdosta haetaan Maanmittauslaitoksesta yhteismetsän muodostamista. Yksikin metsäkiinteistön omistaja voi pyytää, että Maanmittauslaitos muodostaa kiinteistöstään tai sen osasta yhteismetsän. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013b.) Kiinteistönmuodostamislain 2. luvun 5. pykälän mukaan Maanmittauslaitoksen insinööri voi toimia toimitusinsinöörinä yhteisen alueen eli tässä tapauksessa yhteismetsän muodostamisessa (Kiinteistönmuodostamislaki 554/1995a). Perustamissopimus tulee olla tehtynä ennen muodostamistoimitusta tai viimeistään sen yhteydessä. Perustamissopimuksessa tulee olla mainittu yhteismetsän nimi ja sen kotipaikka, perustajien henkilötiedot, tiedot alueista joista tulee osa yhteismetsää ja niiden pinta-alat, luettelo osakaskiinteistöistä ja niiden osuusluvut tai peruste osuuksien määrittämiseksi. Perus-

tamissopimus täytyy olla myös allekirjoitettu ja päivätty kaikkien osakkaiden toimesta. (Maanmittauslaitos 2014a.)

Muodostamismenetelmät

Yhteismetsä voidaan muodostaa jyvitysmenetelmällä tai kokonaisarvoperiaatetta, jossa lasketaan yhteismetsän perustajien osuuksien arvo. Kiinteistöjen omistajat voivat myös sopia perustamissopimuksessa mikäli haluavat käyttää muita osuuslukuja, jotka ovat keskenään sopineet. Tällöin osakkaiden on vain huomioitava, että kenenkään tilukset eivät tule aliarvioiduksi ja oikeuksia ei loukata. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013c.) Mikäli yhteismetsää ovat muodostamassa esimerkiksi kuolinpesä tai yhtymä, voidaan tällöin yhteisomistus purkaa niin, että kuolinpesän tai yhtymän osakkaat tulevat perintö- tai omistusosuuksiensa mukaisesti yhteismetsän osakkaiksi. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013d.) Kiinteistönmuodostamislain 15. luvun 197. pykälän mukaan metsäaluetta jyvitettäessä täytyy ottaa huomioon metsän kestävä tuottokyky, jolloin jyvityslukua muodostettaessa lukuun sisältyy myös yhteismetsän tiluksia vastaava keskimääräinen puusto paikkakunnilla (Kiinteistönmuodostamislaki 554/1195b). Osakkaan tiluksen jyvitysarvo muodostuu tällöin siten kun jyvitysluku kerrotaan tiluksen pinta-alalla.

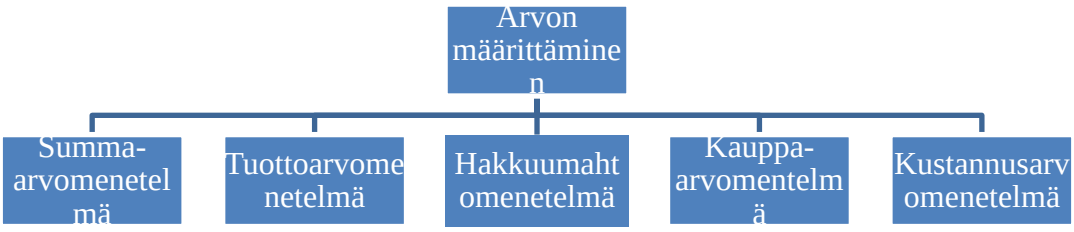

KUVA 3. Tiluksien arvon määritys kokonaisarvoperiaatteessa (Metsäntutkimuslaitos 2013b.)

Kuva kolme perustuu Metsäntutkimuslaitoksen (2013b) tekstiin kokonaisarvoperiaatteesta. Kuvassa esitetään viisi menetelmää, joilla voidaan määrittää tiluksien arvo. Summa-arvomenetelmässä tiluksen puustolle ja maapohjalle lasketaan oma arvonsa riippuen siitä onko puusto taimikkoa, kasvatuspuustoa tai uudistuskypsää. Taimikolle

ja kasvatuspuustolle asetetaan niin sanotusti odotusarvo, joka perustuu tulevaan tuottoon. Uudistuskypsälle puustolle lasketaan kantohinta eli puunhinta ilman hankintakustannuksia. Kaikki nämä edellä mainitut arvot lasketaan yhteen, jolloin saadaan tilukselle kokonaisarvo. Tuottoarvomenetelmässä tilan arvo muodostuu oletettujen nettotuottojen perusteella, kun taas hakkuumahtomenetelmässä lasketaan tuottojen ja kulujen perusteella nettonykyarvo silloin kun oletetaan tilalta saatavan lain sallimissa määrin suurin hakkuumäärä ja sen jälkeiset metsänhoitotyöt on arvioitu. Kauppaarvomenetelmässä tiluksen puustoa verrataan vertailukelpoisiin jo tehtyihin kauppoihin, joista on laskettu keskihinta hakatulle puustolle. Kustannusarvomenetelmää käytetään usein taimikoiden arvottamiseen, sillä siinä lasketaan jo aiheutuneet perustamis- ja uudistamiskustannukset metsälle. Näistä mainituista menetelmistä summaarvomenetelmä on useimmiten käytössä oleva metsän arvottamismenetelmä, mutta myös tuottoarvomenetelmää käytetään esimerkiksi yhteismetsien arvottamisessa. (Metsäntutkimuslaitos 2013b.)

Perustamissopimuksen yhteydessä on hyvä alkaa laatia myös yhteismetsän ohjesääntöä, joka on määritelty Yhteismetsälain 3. luvussa. Lain mukaan ohjesäännössä on kerrottava yhteismetsän osakaskunnan nimi ja kunta; mikä on yhteismetsän kotipaikka; milloin osakaskunnan varsinainen kokous pidetään ja jos kokouksia on useita vuodessa, mitkä ovat kokouksissa käsiteltävät asiat; hoitokunnan kokoonpano ja toimikausia ja /tai toimitsijan nimi ja toimikausi; miten yhteismetsän maankäyttö on järjestettävä; milloin on tilikausi ja milloin tilinpäätöksen on oltava valmis; mitä hoitokunnan ja/tai toimitsijan vuosikertomus sisältää; miten osakaskunnan hallinnon ja varainhoidon tarkastus tapahtuu; miten osakaskunnan kokous kutsutaan koolle ja kuinka heille toimitetaan tiedoksi tiedonantoa vaativat asiat ja mikäli on muita asioita, jotka osakaskunnan osakkaat tuntevat tarpeellisiksi mainita. (Yhteismetsälaki 109/2003.) Ohjesääntö täytyy olla hyväksytty osakaskunnan varsinaisessa kokouksessa ja myös Suomen metsäkeskuksen alueyksikön tulee se vahvistaa. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013e.)

Osakaskunnan kokous

Ennen ensimmäistä kokousta pidetään yhteismetsän muodostamistoimitus, jossa käsitellään toimituksen edellytykset, määritellään yhteismetsän yhteinen alue ja osakaskiinteistöt, vahvistetaan osuuksien määritysperuste, lasketaan osuudet ja osuuksien

kokonaismäärä, käydään läpi yhteisen alueen muodostamiseen liittyvät asiat esimerkiksi rasitteet yhteisalueosuudet ja sovitaan tarvittaessa muutokset perustamissopimukseen ja ohjesääntöluonnokseen. Tämän jälkeen Maanmittauslaitos antaa ilmoituksen sen alueen Metsäkeskukselle, että yhteismetsän yhteinen alue voidaan ilmoittaa kiinteistörekisteriin. Tämän jälkeen voidaan pitää ensimmäinen osakaskunnan kokous. (Maanmittauslaitos 2014b.)

Osakaskunnan ensimmäinen kokous kutsutaan koolle Metsäkeskuksen toimesta. Kokouskutsut tulee lähettää osakaskunnan osakkaille kirjeitse vähintään 14 päivää ennen kokousta. Ensimmäisen osakaskunnan kokouksen avaa koolle kutsunut Metsäkeskuksen edustaja. Kokous etenee kokouskutsussa esitetyn asialistan mukaisesti. Kokoukselle valitaan puheenjohtaja, sihteeri, ääntenlaskijat ja vahvistetaan asialista. Osakaskunnan kokouksessa vahvistetaan osallistujaluettelo ja äänestysluettelo mahdollista äänestystä varten. Osakaskunnan kokouksen tehtävänä on valita yhteismetsälle hoitokunta ja sen varajäsenet tai toimitsija ja hänen varajäsen. (Havia 2012, 16 - 17.)

Yhteismetsän perustaminen on päätöksessään, kun se on ilmoitettu Metsäkeskuksen ylläpitämään yhteismetsärekisteriin. Metsäkeskukselle tulee ilmoittaa hyväksytty ohjesääntö, hoitokunnan jäsenet ja varajäsenet tai toimitsija ja tämän varajäsen sekä heidän kotipaikkansa että osoitteensa. Lisäksi tulee ilmoittaa myös nimenkirjoitusoikeuden omaavat henkilöt ja heidän kotipaikkansa sekä osoitteensa. (Havia 2012, 18.)

3.5 Toiminta yhteismetsässä

Yhteismetsien toiminta perustuu aina sen hyväksyttyyn ohjesääntöön sekä Yhteismetsälakiin. Toimintaa pyörittää käytännössä hoitokunta tai toimitsija. Osakaskunta pitää kuitenkin ylintä valtaa yhteismetsän asioista ja hoitokunnan tai toimitsijan täytyy nauttia osakaskunnan luottamusta. Toimitsija voi työskennellä hoitokunnan ohella tai tämä voi itse hoitaa myös yhteismetsän toimintaa. Hoitokunnan tai toimitsijan tehtävät on mainittu ohjesäännössä. Tehtäviin kuuluu muun muassa kutsua koolle osakaskunnan kokous vuosittain sekä valmistella kokouksessa käsiteltävät asiat. Hoitokunta tai toimitsija on yleensä yhteismetsän edustaja. Mikäli hoitokunta tai toimitsija menettää osakaskunnan luottamuksen, voidaan nämä/tämä erottaa ilman erityistä syytä, sillä luottamuspula on itsessään jo pätevä syy. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014b.) Toimitsijoille kuuluu samat tehtävät kuin hoitokunnallekin ja on myös mah-

dollista, että toimitsija ja hoitokunta toimivat rinnakkain tai toimitsija hoitokunnan alla. Hoitokuntaan täytyy Yhteismetsälain (22 §) mukaan kuulua vähintään kolme jäsentä. Enimmillään jäseniä voi hoitokunnassa olla kuitenkin 15. (Havia 2012, 22 - 23.)

Päätöksenteko

Kuten jo aiemmin on jo kerrottu, osakaskunnan kokous pitää ylintä valtaa yhteismetsässä. Yhteismetsälain 9. pykälän mukaan varsinainen osakaskunnan kokous on kutsuttava koolle kerran vuodessa. Ohjesäännössä on mainittu millä aikavälillä kokous on pidettävä. Varsinaisen kokouksen lisäksi hoitokunnalla tai toimitsijalla on oikeus kutsua osakaskunta koolle tarvittaessa. Lisäksi sellaisilla osakkailla on oikeus kutsua kirjallisesti osakaskunnan kokous koolle, jotka edustavat vähintään kymmenesosaa kaikkien osakkaiden yhteenlasketusta äänimäärästä. Tällöin kirjallinen kutsu kokoukseen on oltava muilla osakkailla 30 päivää ennen kokousta, ellei ohjesäännössä ole toisin mainittu. (Havia 2012, 25.)

Osakaskunnan kokouksen alussa tulee kokoukselle valita puheenjohtaja. Lain mukaan puheenjohtajan ei tarvitse olla yhteismetsän osakas. Myös sihteeri voi olla yhteismetsän ulkopuolelta. Jokaisessa kokouksessa tulee hyväksyä äänestysluettelo, joka on tehty osakasluettelon perusteella. Äänestysluettelossa tulee mainita läsnä olevat osakkaat, heidän omistamansa kiinteistöt ja niiden perusteella muodostuvat yhteismetsäosuuksien suuruudet ja osuuksien mukaiset äänimäärät. Seuraavaksi kokoukselle valitaan sihteeri, ääntenlaskijat ja pöytäkirjantarkastajat. Osakaskunnan kokous on päätösvaltainen silloinkin kun vain yksi osakas on paikalla, kun kokous on kutsuttu koolle lain ja ohjesäännön mukaisesti. Kokouksessa voidaan tehdä päätöksiä vain niistä asioista, jotka on mainittu kokouskutsun mukana lähetetyssä asialistassa. (Havia 2012, 25 - 27.)

Yhteismetsän kirjanpito

Yhteismetsän kirjanpidon tulee olla kahdenkertainen, jota voi ylläpitää esimerkiksi osakaskunnan valtuuttamana joku osakkaista tai se voi myös olla ulkoistettu jollekin toiselle taholle. Yhteismetsän tilinpäätöksen tulee perustua kirjanpitolakiin (1336/97, 3. luku 1§), jonka mukaan tilinpäätöksessä tulee olla tase, tuloslaskelma ja niiden liit-

teet. Tilinpäätös, tilintarkastuskertomus, rahoituslaskelma ja mahdollinen toimintakertomus tulee toimittaa vuosittain metsäkeskuksen alueyksikölle. Osakaskunta saa itse määrittää tilikautensa eli toimintakautensa ohjesäännössään. (Havia 2012, 45.) Itä-Savo–lehdessä ilmestyneessä Simo Härkösen (2014, 4) artikkelissa kerrotaan, että isoille yhteismetsille on kehitetty kirjanpito-ohjelma, mutta se ei sovellu kunnolla pienemmille yhteismetsille. Yhteismetsien kirjanpito hoidetaankin tällaisissa pienemmissä yhteismetsissä taulukko-ohjelmalla tai paperisena.

Metsänomistajia verotetaan puunmyyntituloista, joka on aina pääomatuloa. Puunmyyntitulot ovat tällöin verotettavaa tuloa. Kun kuluja on enemmän kuin tuloja, ovat ne vähennyskelpoisia verotuksessa. (Rantala 2011, 89.) Kun metsänomistaja liittää metsäomaisuutensa yhteismetsään, päättyy tällöin hänen verovelvollisuutensa metsätalouden harjoittajana sinä päivänä, kun yhteismetsä on kirjattu kiinteistörekisteriin. Mikäli metsänomistajalle jää metsäomaisuutta yhteismetsän ulkopuolelle, jatkuu tällöin myös verovelvollisuus metsätalouden harjoittajana. Yhteismetsissä verovelvollisena on osakaskunta, joka maksaa ennakkoveroa edellisen tilikauden tuloksen mukaan. Uuden vasta perustetun yhteismetsän tulee maksaa ennakkoveroa arvion perusteella, jonka tekevät hoitokunta tai toimitsija. Jos yhteismetsän liikevaihto ylittyy tilikaudella 8500€, on osakaskunta tällöin arvonlisäverovelvollinen. (Havia 2012, 52.)

Yksityinen metsänomistaja	30 %, kun tulot alle 40 000€ 32 %, kun tulot yli 40 000€
Kuolinpesä	30 %, kun tulot alle 40 000€ 32 %, kun tulot yli 40 000€
Yhteismetsä	28 %

TAULUKKO 1. Metsätulon verotus (Verohallinto 2014.)

Taulukossa yksi on listattu eri toimijoiden veroprosentit, jonka mukaan niitä verotetaan metsätulosta. Taulukon tiedot ovat kerätty Verohallinnon syventävistä verohjeista. Yhteismetsillä on edullisempi veroprosentti (28 %) kuin esimerkiksi yksityismetsän omistajilla, joilla veroprosentti pääomatulolle on 30 %. Sama verokanta pätee kaikkiin tulonlähteisiin, joita yhteismetsillä on kolmenlaisia; elinkeino-, maatalous- ja niin kutsutut henkilökohtaiset tulot. Yhteismetsien kirjanpidossa huomioidaan

myös vähennykset, poistot ja menovaraukset. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014c.)

4 CASE PARTASEN YHTEISMETSÄ

4.1 Mikä on Partasen yhteismetsä?

Partasen Yhteismetsä sijoittuu Puumalan ja Sulkavan kunnan alueille Etelä-Savossa. Pinta-alaltaan yhteismetsä on 387,9 hehtaaria, josta 0,1 hehtaaria on vesistöä. Loppuosa pinta-alasta jakautuu metsä-, kitu- ja joutomaan kesken. (Partasen Yhteismetsän metsäsuunnitelma 2014–2023.) Yhteismetsän osakaskiinteistöjen omistajina on kahden sukupolven Partasia kahdesta sukuhaarasta. Näitä luonnollisia henkilöitä nimitetään tässä opinnäytetyössä osakkaiksi. Osakkaita on tällä hetkellä kuusi kappaletta, joita nimitetään tässä opinnäytetyössä kirjaimin V, L, E, M, H, T. Osakkaat V, L ja E edustavat toisen sukuhaaran Partasia ja M, H ja T toista sukuhaaraa. Nämä osakkaat muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. Havian (2012,8) yhteismetsäjaottelun mukaan kyseessä on suvun yhteismetsä.

Osakkaista kaksi on naisia ja loput ovat miehiä. Kuvassa neljä on esitetty graafisesti osakkaiden tämän hetkinen asema. Kuudesta osakkaasta yksi ei ole tällä hetkellä työelämässä, kaksi on eläkeläisiä, yksi toimii yrittäjänä ja kaksi on palkansaajia.

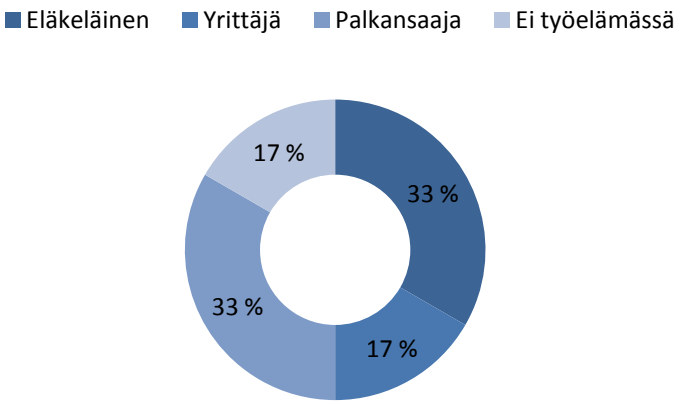

KUVA 4. Osakkaiden asema

Partasen Yhteismetsä muodostettiin yhteistyössä Suomen Metsäkeskuksen kanssa. Metsäkeskus edistää Suomen metsätaloutta sekä sen elinkeinoja ja antaa myös neuvo- ja metsänomistajille metsän hoidossa ja sen hyödyntämisessä. Metsäkeskus toimii myös rahoittajana yksityismetsänomistajien metsä- ja luonnonhoitotöitä varten. Varat tulevat näihin tarkoituksiin valtion budjettirahoituksesta. Suomen Metsäkeskuksen apu yhteismetsien muodostamisessa on Euroopan Union rahoittama. (Suomen Metsäkeskus 2014.)

Partasen yhteismetsä koostuu kymmenestä eri tilasta, joiden perusteella on jaettu jyvitysmenetelmän mukaisesti (Kiinteistönmuodostamislaki 15.luku 197§) osuudet joiden perusteella osakastilojen omistajilla on äänestysoikeus yhteismetsässä. Kuvassa viisi on esitetty äänestysoikeuksien jakautuminen yhteismetsässä. Osakkaalla V on suurin äänioikeus ja seuraavaksi suurin on E:llä ja osakkailla M, H ja T on yhtä suuret osuudet. Pienin äänioikeus on osakkaalla L, joka omistaa yhden tilan puoliksi osakkaan V kanssa.

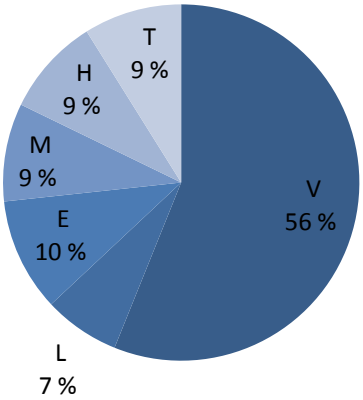

KUVA 5. Äänestysoikeus

Yhteismetsän osakkaina on siis haamutiloja eli kiinteistöjä, joilla on osuus yhteiseen alueeseen. Kiinteistöt omistavat osakkaat V, L, E, M, H ja T. Osakkaiden M, H ja T:n vanhemmilla on tällä hetkellä hallintaoikeus yhteismetsäosuuksiin. (Osakasluettelo 2013.)

Metsän merkitys osakkaille

Metsän merkitys on yhteismetsän osakkaille tärkeä. Metsä nähdään perinteenä suomalaisille ja perintönä itselle. Se on usein myös sijoitus ja tarpeen mukaan myös tulonlähde. Useimmille osakkaille se on ollut tulonlähteen lisäksi myös metsästys, sienestys ja marjastus paikka, jossa voidaan virkistyä niin fyysisesti kuin mielellisesti.

Yksi osakkaista kertoi, että ei osaisi asua paikassa missä hänellä ei olisi metsää ja vettä ympärillä tai asuinympäristön välittömässä läheisyydessä. Vesistöjen ohella metsä merkitsee osakkeelle puhtautta, rauhaa ja luontoa. Metsä on paikka missä unohtuu mielestä kaikki ylimääräinen ja turhanpäiväinen. Tämän osakkaan mielestä metsällä on myös iso merkitys Suomen yhteiskunnalle sekä sen toiminnalle.

Toinen osakkaista painotti, että yhteismetsän osakas voi sanoa marjastavansa tai sienestävänsä omalla maallaan vaikkakin ei olisi sillä nimenomaisella kiinteistöllään jonka omistaa. Omaan maahan metsänomistajat luovat tietyllä tavalla tunnesiteen. Kolmas osakkaista taas kertoi, että metsä on paikka jossa hän voi ihailla syksyn ruskaa, tehdä saunavastan ja hakea joulukuusen.

Kestävä kehitys yhteismetsässä

Yhteismetsän kestävä kehitys on pitkälle aikajänteelle tehtyjä suunnitelmallisia päätöksiä metsänhoitoon liittyen. Yhteismetsässä toteutuvat suunnitelmallisuus, asiallisuus ja oikea aikaisuus. Kestävä kehitys toteutuu toimitsijan toimesta ja on osakaskunnan vastuulla, jolloin osakkaat ovat myös tietyin osin vastuussa kehityksestä. Kestävä kehitys nähdään tärkeänä osana yhteismetsää, jolloin sen avulla saadaan paras hyöty irti metsävaroista. Yhteismetsällä on velvoitetut hoitosuunnitelmat (metsäsuunnitelma) ja apuna asiantuntijoita, joiden avulla tarvittavat metsän hoidolliset työt tulevat tehdyksi ajallaan ja asianmukaisesti.

Yhteismetsän toimitsijana toimiva osakas kertoi, että yhteismetsän on pidettävä Suomen Metsäkeskukselle niin kutsuttua metsätasetta. Metsätaseessa ilmoitetaan puulajit ja määrät vuosittain. Tämä osoittaa Metsäkeskukselle, että metsänhoidollisia töitä on tehty metsäsuunnitelman mukaan ja näin edistetään myös kestävää kehitystä.

4.2 Partasen Yhteismetsän perustaminen

Yhteismetsän perustamiselle osakkaat kertoivat monia syitä. Eräs osakkaista kertoi, että hän on ollut jo ennen yhteismetsän perustamista huoleton omistaja ja on sitä todennäköisesti myös jatkossa. Metsänhoidollisista töistä hänen ei ole tarvinnut aiemmin huolehtia ja näin on toivottavasti myös jatkossa. Liittymispäätös yhteismetsään tuli tämän osakkaan kohdalla puolison puolelta. Yhteismetsä omistusmuotona ei ollut niin tuttu, mutta hän on kysellyt asiasta muilta osakkailta sekä lukenut lehtiä, missä aihe on ollut viime aikoina hyvin esillä. Useimmat osakkaat ovat etsineet tietoa omistusmuodosta myös Internetistä sekä käyneet kuuntelemassa lähipaikkakunnilla jonkun metsätahon järjestämiä tietoiskuja yhteismetsästä.

Haastattelujen mukaan yhtenäisten metsämaiden pirstaloitumisen estäminen on ollut myös Partasen yhteismetsän perustamisen taka-ajatuksena. Osakkaat H, M ja T asuvat tällä hetkellä eri puolilla Suomea kuin mihin yhteismetsä sijoittuu ja tällä omistusmuodolla he varmistavat, että metsät pysyvät asianmukaisesti hoidettuna ja tuottavana. Metsän hoitoon tarvittava aika ja kyvyt ovat useilla metsänomistajilla rajalliset, kuten myös osalla Partasen yhteismetsän osakkailla. Metsä sijaitsee usein syntymäkotipaikkakunnalla ja yhä useampi metsänomistaja on kaupunkilaistunut. Osa osakkaista kertoo, että välimatka on jo esteenä metsänhoidollisille töille heidän kohdallaan.

Yhteismetsäosuuksien jakaminen on helpompaa esimerkiksi perinnönjakotilanteessa kuin maa. Tällöin myös metsämaat pysyvät yhtenäisinä. Osakkaat kertovat, että tämä on yksi syy yhteismetsän perustamiselle. Yhteismetsän avulla haetaan sukuvarallisuuden jatkuvuutta. Lisäksi verotus oli merkittävä tekijä, sillä pääomatuloista verotetaan hieman löyhemmin kuin yksityistä metsänomistajaa. Toimitsija kertoi, että veroa nostettiin siitä, kun yhteismetsä idea otettiin esiin nykyisten osakkaiden kesken vuonna 2012.

Perustamisprosessi oli yllättävän pitkä, sillä se kesti yli vuoden. Yhteismetsärekisterissä yhteinen alue oli 2014. Perustamisprosessi oli osa Suomen Metsäkeskuksen EU-rahoitteista projektia. Samaan aikaan Partasen Yhteismetsän kanssa käynnistettiin useita uusia yhteismetsän perustamisprosesseja esimerkiksi Säämingin yhteismetsä Savonlinnassa, joka ei ole 10.1.2014 (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a) julkaistussa rekisterissä. Metsäkeskuksen projektiin kuului maksuton neuvonta perus-

tamisasioissa. Partasen yhteismetsän ohjesääntö on muun muassa tehty Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion Ohjesääntömallia hyväksikäyttäen. Suomen Metsäkeskus piti osakkaita ajan tasalla seuraavaksi tapahtuvista perustamisprosessien vaiheista sähköpostitse ja kirjeitse. Metsäkeskus piti osakkaille yksityisen info tilaisuuden, jossa samalla pidettiin myös muodostamistoimitus eli tarkistettiin tilatiedot ja osakkaat. Maanmittauslaitoksen toimesta tehtiin rajankäynnit metsäaloilla sekä niiden tarkistukset ja rajanaapurien kuulemiset. Tämän jälkeen rajanaapureilla oli yksi kuukausi aikaa moittia tehtyjä toimenpiteitä, mikäli heidän mielestään niissä oli jotain virheitä. Maanmittauslaitos toimitti myös tilojen lohkomiset, esimerkiksi Puumalassa ja Sulkavalla yhteismetsien osakaskiinteistöt on lohkottu suuremmista niin sanoitusta päätiloista ja lisäksi rantatontteja on jätetty yhteismetsän yhteisen alueen ulkopuolelle. Eräs osakkaista kertoi, että Maanmittauslaitoksen lasku näistä toimenpiteistä oli noin 34000€, joka maksettiin valtion varoista.

4.3 Osakaskunnan kokous case yhteismetsässä

Partasen yhteismetsän osakaskunnan kokous pidettiin Mikkelissä Suomen Metsäkeskuksen Etelä-Savon toimipisteessä 31.1.2014. Osakkaista oli paikalla neljä henkilöä (E, H, M ja T), kaksi osakasta (V ja L) oli edustettuna valtakirjalla viidennen henkilön toimesta. Olin myös itse läsnä kokouksessa, joten tässä yhteydessä tukeudun omiin kokemuksiini. Kokouksen puheenjohtajana ja sihteerinä toimi Suomen Metsäkeskuksen edustaja. Kokous eteni asialistan mukaisesti, joka oli toimitettu osakkaille kokouskutsun yhteydessä. Ensimmäisessä kokouksessa vahvistettiin äänestysluettelo, jonka mukaan läsnä olevilla osakkailla oli seuraavanlainen äänestysoikeus: Osakas E 0,1, Osakas M (hallintaoikeuden haltijan valtakirjalla) 0,1 ja viides henkilö osakkaiden V ja L puolesta 0,1. Partasen yhteismetsän ohjesäännössä on seuraava maininta äänestysoikeuden käytöstä: ”Kukaan äänestykseen osaa ottava ei saa äänestää suuremmalla äänimäärällä kuin puolella kokouksessa edustettuina olevien yhteisestä äänimäärästä”. Toimitsijana toimiva osakas kertoi, että ohjesääntö on tehty Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ohjesääntömallin mukaan, joka on kohdennettu toimitsijavetoisille yhteismetsille.

Kokouksessa valittiin yhteismetsälle toimitsija ja hänelle varajäsen. Sekä toimitsija että varajäsen ovat Partasen yhteismetsän osakkaita. Kokouksessa vahvistettiin myös yhteismetsän ohjesääntöluonnos ja se esitettiin vahvistettavaksi Suomen Metsäkes-

kukselle. Kokouksessa päätettiin, että toimitsijalle ei makseta palkkiota ensimmäisellä toimintakaudella. Toimintasuunnitelma ja talousarvio hyväksyttiin sellaisenaan ajalle 18.11.2013–31.12.2014. Muina asioina päätettiin yhtenäistää metsäsuunnitelmat yhdeksi omaksi suunnitelmakseen Partasen Yhteismetsälle vuoden 2014 aikana ja avata yhteismetsälle pankkitili paikalliseen osuuspankkiin. Tämän jälkeen yhteismetsä oli valmis toimintaan.

4.4 Toiminta Partasen Yhteismetsässä

Tällä hetkellä yhteismetsä on ollut toiminnassa vasta vähän aikaa, jolloin osakkailla ei vielä ollut paljon kerrottavaa yhteismetsän päivittäisestä toiminnasta. Tähän mennessä metsähoidollisia töitä on tehty metsäsuunnitelman mukaan. Joitakin metsäteitä on hakattu ja muitakin harvennuksia on tehty. Toimitsija on huomannut, että isomman toimijan suuremmat puuerät ovat näkyneet positiivisesti puunhinnassa myyntiä tehdessä. Joitakin metsänhoidollisia töitä on tällä hetkellä ulkoistettu paikallisille Metsänhoitoyhdistyksille. Toimitsija myös itse tekee töitä omien ajankäyttömahdollisuuksien mukaan.

Suurin osa osakkaista on sitä mieltä, että yhteismetsä on valmis laajentumaan. Uusia osakkaita ei kuitenkaan vielä olla valmiita liittämään yhteismetsään vaan tarkoituksena on ostaa esimerkiksi uusia metsätiloja. Tähän oman hankaluutensa tuo se, että yhteismetsä ei voi antaa omia yhteisiä alueitaan pankkilainan vakuudeksi, mutta osuuksia voi. Yhteismetsä voi kuitenkin omistaa metsätiloja, joita ei ole liitetty yhteiseen alueeseen, jolloin näitä tiloja voidaan käyttää pankkilainan vakuutena. Osakkaiden toiveena on, että pidettäisiin yhteismetsä suvun omistuksessa. Näin ollen myös päätöksenteko on mahdollisesti helpompaa, sillä tuntemattomien osakkaiden kanssa on suurempi kynnys toimia.

Päätöksenteko

Osakaskunta käyttää toimitsijavetoisessa Partasen yhteismetsässä ylintä valtaa. Osakaskunnalla on yksi varsinainen kokous, joka on ohjesäännön mukaan pidettävä 1.4–31.5 välisenä aikana. Toimitsijan ja tämän varamiehen toimikausi on kolme tilikautta. Tilikausi Partasen yhteismetsässä on 1.1.–31.12 välinen aika. Jos toimitsija tai varamies on eronnut yhteismetsän palveluksesta, kuollut tai vapautettu osakaskunnan pää-

töksellä tehtävistään, valitaan tällöin uusi henkilö toimitsijan tai varamiehen tilalle jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Toimitsijalla on oikeus päättää vahvistetun metsäsuunnitelman, toimintasuunnitelman ja talousarvion pohjalta sellaisista yhteismetsän asioista, jotka eivät Yhteismetsälain mukaan kuulu osakaskunnan kokouksen päätösvaltaan. Toimitsijalla on yhteismetsässä nimenkirjoitusoikeus.(Partasen yhteismetsän ohjesääntö 2014.)

Käytännössä toimitsija informoi kokoajan osakkaita puhelimitse, kasvotusten tai välillisesti. Päätöksiä tehdään yhdessä varamiehen kanssa, joka myös kertoo osakkaille ja hallintaoikeuden omaaville seuraavia yhteismetsää koskevia tapahtumia. Osakkaat kertovat olevansa niin sanotusti kartalla tapahtumista.

Partasen yhteismetsän kirjanpito

Tällä hetkellä toimitsija hoitaa itse yhteismetsän kirjanpidon eikä sitä ole ulkoistettu kenenkään hoidettavaksi. Tällä hetkellä hän toimii myös ilman yhteismetsille suunnattua kirjanpito-ohjelmaa. Tarvittaessa toimitsija kysyy apua tutultaan, joka on kirjanpidon ammattilainen.

Ohjesäännön mukaan ylijäämä jaetaan osakkaille omistamansa kiinteistön osuutta vastaavan osan. Tällä hetkellä osakkaat M, H ja T eivät hallintaoikeuden takia saa ylijäämää, mikäli tällaista kertyy, sillä ylijäämä maksetaan hallintaoikeuden haltijoille. Tässä tapauksessa hallintaoikeuden haltijoita ovat osakkaiden M, H ja T:n vanhemmat.

5 PÄÄTELMÄT

5.1 Tavoitteiden toteutuminen

Työn tavoitteena oli selvittää yhteismetsien perustamista, hoitamista ja jatkamista tapaustutkimuksena, jossa kohteena oli Partasen yhteismetsä. Tämän tapaustutkimuksen ja tutkimushaastattelun pohjalta luodut yleistykset pätevät vain tähän yhteismetsään. Yleistyksen on luotu tutkimushaastattelun pohjalta.

Yhteismetsät ovat olleet kasvava omistusmuoto Metsälakimuutoksen myötä ja tulevana yhteismetsän osuudenomistajana se oli myös aiheellinen tutkimuskohde itselle. Tapaustutkimuksen myötä olen saanut selkeän kuvan yhteismetsästä omistusmuotona ja sen perustamisprosessista. Ajatukset metsän merkityksestä metsänomistajille tulevat myös hyvin esille raportissani. Opinnäytetyöstäni on hyötyä kaikille metsänomistajille niin nykyisille kuin tuleville, jotka miettivät metsän tuottavuutta, jatkuvuutta ja kestävää kehitystä.

Tutkimuksen mukaan yhteismetsän perustamisprosessi on monivaiheinen ja sen eteneminen perustamissopimuksen allekirjoituksesta ensimmäiseen osakaskunnan kokoukseen voi kestää yllättävänkin pitkään. Prosessin etenemiseen vaikuttaa niin osakkaiden omat aikataulut kuin Maanmittauslaitoksen aikataulut. Partasen yhteismetsän perustaminen venyi yli vuoden mittaiseksi prosessiksi juuri Maanmittauslaitoksen kiireiden vuoksi. Prosessia sivusta seuranneena voin kertoa, että osalla osakkaista meinasi usko loppua kesken, kuten sanonta kuuluu ja he olivat myös mahdollisesti valmiita perääntymään yhteismetsästä. Myös oman tutkimuksen valmistuminen venyi hitaan aikataulun myötä.

Osakkaiden haastattelujen perusteella yhteismetsä omistusmuotona sopii sellaisille metsänomistajille joilla ei ole aikaa tai kykyjä metsänhoidollisiin töihin. Osakkaan niin halutessa tämä voi olla osallistumatta millään tavalla metsänhoitoon. Yhteismetsässä metsänhoidolliset työt tehdään ammattilaisten tekemän metsäsuunnitelman mukaan pitkällä tähtäimellä. Tällöin edistetään metsätaloudellista kestävää kehitystä ja turvataan metsäomaisuus myös jälkipolville. Voidaan tietysti myös pohtia, onko nykymetsänhoito liian tehokasta, sillä aiemmin luonnolliset henkilöt hoitivat metsätyöt (esimerkiksi metsurit) ja nykyisin metsänhoito on kovin koneellistettua. Puita voidaan nykyisin jopa istuttaa koneellisesti. On kuitenkin muistettava, että ihmiset ovat myös koneiden takana ja nämä ovat usein hyvin koulutettuja. Konemiehiä on opetettu tunnistamaan kestävän metsätalouden edellytykset.

Yhteismetsän positiivisina puolina osakkaat näkevät puunmyyntitilanteessa oleva neuvotteluetu, sillä suuret puumäärät vaikuttavat positiivisesti metsäyhtiöiden tarjoushintoihin. Tämä tuli esiin usean osakkaan haastattelussa. Osakkaan ei tarvitse myöskään millään tavalla puuttua yhteismetsän paperitöihin tai verotuksellisiin asioihin, koska toimitsija hoitaa nämäkin työt. Välttämättä näin pienessä yhteismetsässä kuin

Partasen yhteismetsä tulot osakkaille eivät ole kovin suuret ainakaan alkuun. Tästä voikin päätellä, että mikäli metsänomistaja miettii yhteismetsän osakkuutta vain tulot tähtäimessään, on tämän syytä valita jokin isompi yhteismetsä.

Haittapuolina yhteismetsässä on ehdottomasti sen uutuus omistusmuotona. Vaikka yhteismetsiä on ollut 1800 –luvulta lähtien, eivät ne ole olleet kovin suosittuja. Yhteismetsä on periaatteessa peruuttamaton tapahtuma. Alkujaan metsänomistajia on ”pakotettu” viranomaispäätöksillä yhteisiin alueisiin ja osaltaan metsiä on voitu myös pakkolunastaa. Erilaiset yhteistyökumppanit, jotka eivät ole metsäalantoimijoita suoraan, esimerkiksi pankit eivät välttämättä vielä ymmärrä sitä, minkälainen toimija yhteismetsä on.

Metsä nähdään usein sukuvarallisuutena ja se tulee myös ilmi osakkaiden ajatuksista tässä opinnäytetyössä. Yhteismetsää on perustettu sillä ajatuksella, että yhtenäiset metsämaat eivät pääsisi pirstaloitumaan ja osuudet on helppo jakaa myös tuleville sukupolville. Metsä on myös virkistäytymispaikka, jossa kaupunkilainen pääsee takaisin lähelle luontoa ja tekemään niitä asioita, joita on jo nuoruudessaan kotipaikkakunnallaan tehnyt. Metsä tuo omistajilleen tulojen lisäksi niin mielen kuin kehonkin virkeyttä.

5.2 Laadullisen menetelmän toimivuus opinnäytetyössä

Opinnäytetyöni on ennen kaikkea tapaustutkimus, jossa perehdytään tiettyyn rajattuun ilmiöön ja sen osallisiin. Tällaista monivaiheista prosessia olisi ollut vaikea esittää kvantitatiivisesti, vaikkakin kuvilla 4 ja 5 toin raporttiin hieman määrällisen tutkimuksen piirteitä. Tässä opinnäytetyössä kuviot osoittavat tutkimuksen jatkumon, kvantitatiivinen tutkimus kvalitatiivisen tutkimuksen täydentävänä tekijänä.

Suoritin kolme kasvokkain tehtyä yksilöhaastattelua osakkaille ja loput tavoitin sähköpostitse. Yksilöhaastatteluja täydennettiin lisäksi sähköpostein. Haastattelutilanne oli ennen kaikkea vuorovaikutustilanne ja liitteessä yksi olevat kysymykset on esitetty haastatteluissa sekalaisessa järjestyksessä. Partasen yhteismetsän perustamista kuvataan tässä opinnäytetyössä yhtenäisenä kokonaisuutena. Tämä työ on sekoitus teoreettista ja empiiristä laadullista tutkimusta. Tutkimushaastatteluissa on tärkeää häivyttää

haastateltavien henkilöllisyys ja sen takia tässä työssä haastateltavien etunimiä ei ole kirjoitettu kokonaisuudessaan lähdeluetteloon. Tämä empiirisen tutkimuksen piirre toteutuu työssäni hyvin. Lähdeaineiston luotettavuus on tärkeä osa teoreettista laadullista tutkimusta, ja se koostuukin lähes kokonaan metsäalan kirjallisuudesta ja yhteistyökumppaneiden verkkosivuista. Haastattelut on tehty case-tutkimuksille ominaisesti miten- ja miksi-kysymyksiä hyväksi käyttäen.

Tapaustutkimukselle ominaiset piirteet; aineiston monipuolisuus ja lähteiden hankintatavan vaihtelevuus tulee hyvin esille. Viime aikoina yhteismetsät ovat olleet esillä erilaisissa medioissa esimerkiksi sanomalehdissä. Lisäksi aiheesta julkaistaan jatkuvasti lisää kirjallisuutta. Aineiston kerääminen on itse asiassa aloitettu jo vuonna 2012, mutta itse raportin kirjoittaminen vasta vuonna 2013. Tämän opinnäytetyön aikana on myös ilmestynyt samankaltaisia tapaustutkimuksiin keskittyviä opinnäytetöitä. Aineiston pitkäaikaisella keräämisellä on ollut tarkoitus saavuttaa laaja-alainen teoriapohja käsiteltävästä ilmiöstä ennen kuin olen siirtynyt käyttämään toista menetelmää eli haastattelua. Menetelmänä haastattelu oli yksinkertainen ja tutkittavaa kohdetta hyvin avaava. Läheisen vuorovaikutuksen avulla haastateltavaa pystyi lukemaan esimerkiksi siten, oliko puheenaihe hänelle miellyttävä.

Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta mitataan lähteiden luotettavuudella. Kuten jo ylempänä mainitsin, lähteitä on kerätty ja kartutettu yli vuoden ajan. Jossain määrin lähdemateriaali on päivittynyt ja päivitykset on pyritty tuomaan myös tähän opinnäytetyöhön. Lähdemateriaalin laaja-alaisuuden vuoksi tutkimusta voidaan pitää luotettavana tutkimuksena yhteismetsän perustamisprosessista. Lähdemateriaali pohjautuu teoriapohjaltaan niin kirjallisiin kuin elektronisiin lähteisiin, mutta niillä on usein myös jokin yhteinen nimittäjä. Jotkin kirjallisuuden lähteet viittaavat elektronisiin lähteisiin ja päinvastoin.

Haastatteluista kertovassa kirjallisuudessa painotetaan, että haastateltavan kohteen tulisi olla ulkopuolinen. Itselle tämän työn osakkaat ovat lähes kaikki lähisukulaisia. Tämä saattaa syödä tutkimuksen luotettavuutta, mutta haluan uskoa, että minulle ollaan oltu rehellisiä haastattelun yhteydessä. Haastateltavien ja sähköpostitse tavoittamieni osakkaiden määrä oli mielestäni riittävä tähän opinnäytetyöhön.

Kun tutkimuksen luotettavuutta mietitään triangulaation avulla, voidaan todeta että eri metodeja on käytetty laajalti. Tutkimus- ja metoditriangulaatio toteutuu opinnäytetyössäni hyvin, sillä kuudesta osakkaasta viisi vastasi kysymyksiini joko haastattelun tai sähköpostin merkeissä ja lisäksi ne pohjautuivat jo olemassa olevaan teoriatietoon. Osaltaan triangulaation käyttö vahvistaa myös sen miksi koko opinnäytetyöprosessi on ollut niin aikaa vievä muista ulkopuolisista viivytyksistä huolimatta.

Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimuksena kyseiselle opinnäytetyönä voisi paneutua samaan ilmiöön tapaustutkimuksen merkeissä, mutta tehdä se muutaman vuoden (2 - 4 vuotta) päästä kun yhteismetsä on ollut toiminnassa jo jonkin aikaan. Tällöin saataisiin esiin myös enemmän mielipiteitä yhteismetsän toiminnasta, hyödyistä ja haitoista. Mahdollisesti osakkaat olisivat tällöin jo saaneet joitakin tuloja yhteismetsästä ja osaisivat myös tällöin kertoa enemmän kuinka verotus on näkynyt tuloissa. Myös toimitsijan tehtävistä olisi tällöin enemmän kerrottavaa.

Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla muut lähialueen yhteismetsät. Itseäni kiinnostaisi ainakin tietää miten näille Partasen yhteismetsän kanssa samaan aikaan liikkeelle laitetut perustamisprosessit ovat edenneet tai miksi eivät ole edenneet. Tässä yhteydessä voitaisiin selvittää myös metsänomistajien liittymishalukkuutta yhteismetsään Etelä-Savon alueella.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: Inprint.

Harmoinen, Taina & Särkkä, Reijo 2013. Metsätila on pitkäaikainen sijoituskohde. Saldo –lehti. Huhtikuu 2013, 15.

Havia, Pirjo 2011. Yhteismetsien laajentuminen – Uusia osakkaita, lisää metsää. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Metsätalouden liiketoiminnan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Havia, Pirjo 2012. Yhteismetsä. Perustaminen, hallinto, verotus. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Härkönen, Simo 2014. Yhteistä metsää hoitamassa. Itä-Savo 23.3.2014, 4.

Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554a. WWW-dokumentti. http://www.finlex.fi. Ei päivitystietoa. Luettu 6.10.2013.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. WWW-dokumentti. http://www.finlex.fi, Ei Päivitystietoa. Luettu 28.4.2014.

Kiviniemi, Matti 2011. Näin se on – Metsänomistajan lakiopas. Porvoo: Bookwell Oy.

Kiviniemi, Matti. 2004. Metsäoikeus. Hämeenlinna: Paino Karisto Oy.

Koskenniemi, Tuula 2003. Metsäkirjani – Metsänomistajan Opas. Porvoo: WS bookwell Oy.

Lappalainen, Esa 2014. Yhteismetsä – Tulevaisuuden metsänomistusta. Luento Kerimäellä 13.3.2014. Tiivistelmä.

Lindström, Helena 2011. Metsätilan sukupolvenvaihdos ja yhteisomistus. Case Lipun metsätila. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Maa- ja metsätalousministeriö 2011. WWW-dokumentti. http://www.mmm.fi/attachments/maatalous/julkaisut/64SkUreO4/MMM_metsaesite.pdf. Ei päivitystietoja. Luettu 13.8.2014.

Maa- ja metsätalousministeriö 2013. Metsissä liikutaan, harrastetaan ja virkistytään. WWW-dokumentti. http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/virkistys.html, Päivitetty 24.7.2013. Luettu 13.8.2014.

Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Laki metsänhoitoyhdistyksistä muuttuu. WWW-dokumentti. http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/metsanhoitoyhdistyslaki.html. Päivitetty 3.9.2014. Luettu 9.10.2014.

Maanmittauslaitos 2013a. Kiinteistö. WWW-dokumentti. http://www.maanmittauslaitos.fi/kiinteistot. Ei päivitystietoja. Luettu 6.10.2013.

Maanmittauslaitos 2014a. Yhteismetsän perustaminen. WWW-dokumentti. http://www.maanmittauslaitos.fi/kiinteistot/maanmittaustoimitukset/yhteismetsatoimitukset/yhteismetsan-perustaminen. Ei päivitystietoa. Luettu 8.10.2014.

Maanmittauslaitos 2014b. Yhteismetsän muodostamistoimitus. WWW-dokumentti. http://www.maanmittauslaitos.fi/kiinteistot/maanmittaustoimitukset/yhteismetsatoimitukset/yhteismetsan-muodostamistoimitus. Ei päivitystietoa. Luettu 8.10.2014.

Metsälaki 1996/1093. WWW-dokumentti. http://www.finlex.fi. Ei päivitystietoa. Luettu 4.5.2014.

Metsäntutkimuslaitos 2013a. Metsätilastollinen vuosikirja 2013. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.

Metsäntutkimuslaitos 2013b. Metsän arvo. WWW.dokumentti. http://www.metsanomistus.fi/arvo-metsa.htm. Päivitetty 15.06.2011. Luettu 13.10.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 2013a. Säädösten mukaiset tehtävämme. Yrityksen WWW-sivut. http://www.tapio.fi/saadostenmukaisettehtavat. Ei päivitystietoa. Luettu 26.1.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013b. Yhteismetsän perustaminen. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/yhteismetsanperus. Ei päivitystietoja. Luettu 6.10.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013c. Yhteismetsäosuudet. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/yhteismetsaosuudet. Ei päivitystietoa. Luettu 13.10.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013d. Muodostamistoimitus. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/YM-muodostamistoimitus. Ei päivitystietoa. Luettu 13.10.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2013e. Ohjesääntö. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/YM-ohjesaanto. Ei päivitystietoa. Luettu 13.10.2013.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a. Suomen yhteismetsät kunnittain. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/files/tapio/yhteismets_kuvat/Yhteismets_t_kunnittain_10012013.pdf. Päivitetty 10.1.2014. Luettu 5.2.2014.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014b. Yhteismetsän hallinto. WWW-dokummentti. http://www.tapio.fi/yhteismetsanhallinto. Ei päivitystietoa. Luettu 6.2.2014.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014c. Yhteismetsän verotus. WWW-dokumentti. http://www.tapio.fi/yhteismetsnverot. Ei päivitystietoa. Luettu 24.8.2014.

Metsäteollisuus Ry. 2013. Suomen metsäteollisuus numeroina. Yhdistyksen WWW-sivut. http://www.metsateollisuus.fi/Infokortit/metsateollisuusnumeroina/Sivut/default.aspx. Päivitetty 30.1.2013. Luettu 31.1.2013.

Niemi, Suvi 2014. Metsäpolitiikan mullistukset jatkuvat. Maaseudun tulevaisuus 1, 8.

Osakasluettelo 2013. Hallussa: Partanen E.

Palokallio, Jarmo 2012. Lakimuutos innosti metsätiloja uusien yhteismetsien perustamiseen. Maaseudun Tulevaisuus 10.12.2012, 9.

Partanen , E 2014. Haastattelu 28.8.2014. Osakas. Partasen yhteismetsä.

Partanen, H 2014. Haastattelu 4.10.2014. Osakas. Partasen yhteismetsä.

Partanen, L 2014. Haastattelu 28.8.2014. Osakas. Partasen yhteismetsä.

Partanen, M 2014. Sähköposti 27.9.2014. Osakas. Partasen yhteismetsä.

Partanen, T 2014. Sähköposti 27.9.2014. Osakas. Partasen yhteismetsä

Partasen yhteismetsän metsäsuunnitelma 2013-2023. Hallussa: Partanen E.

Pukkala, Timo, Lähde, Erkki, Laiho, Olavi 2011. Metsän jatkuva kasvatus. Porvoo: Bookwell.

Rantala, Satu (toim.) 2011. Metsäkoulu. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy.

Rikoslaki 19.12.1889/39. WWW-dokumentti. http://www.finlex.fi. Ei päivitystietoa. Luettu 21.8.2014.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo, Hyvärinen, Matti (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, Anita, Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1.html. Luettu 13.1.2014.

Suomen metsäkeskus. 2013. Organisaatio. Yrityksen WWW-sivut. http://www.metsakeskus.fi/metsakeskus-ja-alueet/organisaatio. Päivitetty 11.1.2013. Luettu 26.1.2013.

Suomen Metsäkeskus 2014. Tehtävät. WWW-dokumentti. http://www.metsakeskus.fi/tehtavat#.VCrGFGd_tVU. Luettu 30.9.2014.

Suomen Metsäkeskus 2014. Yhteismetsien kiinteistöoikeus. Perehdytysaineisto. http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/perehdytys_4_yhteismetsien_kiinteistooikeus.pdf. Päivitetty 15.4.2014. Luettu 7.10.2014.

Verohallinto 2014. Henkilöverotuksen lakimuutoksia vuodelle 2014. WWW-dokumentti. http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Paaomatulot/Henkiloverotuksen_lakimuutoksia_vuodelle(31265). Päivitetty 28.1.2014. Luettu 7.10.2014

Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007. Case-tutkimus. WWW-dokumentti. http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348546586/1194356433452.html. Julkaistu 6.11.2007. Ei päivitystietoja. Luettu 25.1.2014.

Vänninmaja, Juha 2012. Metsänomistajien kiinnostus yhteismetsän perustamista kohtaan Pohjois-Pirkan metsänhoitoyhdistyksen Teiskon alueella. Tampereen ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Yhteismetsälaki 14.2.2003/109a. WWW-dokumentti. http://www.finlex.fi. Ei päivitystietoa. Luettu 4.9.2013.

Ympäristöministeriö 2013. Mitä on kestävä kehitys. WWW-dokumentti. http://www.ym.fi/fi-FI/ymparisto/Kestava_kehitys/Mita_on_kestava_kehitys. Päivitetty 25.6.2013. Luettu 4.5.2014.

LIITE 1.

Yksisivuinen liite

HAASTATTELUN APUKYSYMYKSET

1. Sukupuoli
2. Roolisi yhteismetsässä
3. Roolisi yhteiskunnassa
4. Mitä metsä merkitsee sinulle?
5. Miksi lähdit mukaan yhteismetsään?
6. Millainen kuva sinulle jäi perustamisprosessista?
7. Tutustuitko aiheeseen tai yhteismetsiin ennen liittymispäätöstä?
8. Millä tavalla teette päätökset?
9. Oletteko valmiita laajentumaan? Minne laajentuisitte?
10. Miten edistätte metsän kestävää kehitystä?
11. Mitkä ovat mielestäsi yhteismetsän haitat, entä edut?